QC

3€

ANY X NÚM. 20 JULIOL 2012

QUADERNS DE CAPAFONTS

REVISTA DE RECERCA I DIVULGACIó

QC
QUADERNS DE CAPAFONTS
REVISTA DE RECERCA I DIVULGACIó
ANY X NÚM. 20 JULIOL 2012

ÍNDEX

Editorial ____ 3

Història del Futbol Club Capafonts ____ 3
Jordi Fort Besora

Els camins de Capafonts-II ____ 17
Diego López Bonillo

Les fonts i les piques de pedra del poble ____ 31
Llorenç Balañà Fort

Canvis que jo he vist ____ 37
Josep Maria LópezBesora

La flama del Canigó ____ 41
CEM Capafonts

Foto de portada

És la primera fotografia que tenim de l'equip, feta el 1946 al camp del Ribatell. Potser era el dia de la festa major, I sens dubte un dels primers partits jugats pel recentment fundat Futbol Club Capafonts.

Aquell mateix any s'havia enllestit el camp de joc i, tal com podem veure, els jugadors del poble que hi surten són molt joves, un parell, tant sols tenien disset anys. D'esquerra a dreta i drets, veiem el Miquel de porter, el Policarpo de cal Tomàs, l'Isidre de cal Pocorull, un miner?, un desconegut i el Casimir de ca l'Hermitanet; estan ajupits el Pep de cal Quico, el Pep de cal Fortet, el Rossend de cal Perelló, un miner? i l'Anselm de cal Ferrer. La tradició popular diu que van guanyar, però això és impossible de saber-ho. Tal com expliquem a l'article, aquesta institució esportiva no va generar mai cap paper fundacional ni de cap altra mena; potser el paper que conté un contracte d'arrendament a cal Pocorull, i que reproduïm a l'interior, va ser l'únic.

QUADERNS DE CAPAFONTS
REVISTA DE RECERCA I DIVULGACIÓ

Director: Amadeu Mateu i Ferro
Disseny i maquetació: Enric Fort Ferrer
Edita: Associació Cultural Picorandan
C. Calvari, 6 - 43364 Capafonts
Redacció: C. Calvari,6 - 43364 Capafonts
Tel: 977 86 80 08 E-mail: picorandan@tinet.org

Impressió: Gràfiques DARC, SL
Dipòsit legal: B-44.636-2003
ISSN: 1885-7329

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita de l'editor.

La revista *Quaderns de Capafonts* no es fa responsable de les opinions que contenen els articles publicats.

Hi col·laboren:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Diputació Tarragona

EDITORIAL

El futbol a Capafonts va ser un fet de gran transcendència social.

D'entrada hem de dir que, per molt que ens hi esforcem, hi ha uns aspectes difícils d'explicar: com és possible que tot allò es fes al marge de qualsevol legalitat? Més encara, com és possible que sorgís un impuls tan fort capaç de cohesionar els anhels de tots els vilatans?

La resposta potser es troba en la circumstància de la derrota total que va significar la guerra civil. No la derrota de la guerra, ja que la gent mai entengué el perquè d'aquella confrontació, sinó la derrota de tota mena de principis ètics i morals, la mort present per tot arreu, el caos i sobretot la misèria, molta misèria, una misèria global, que emmudí la boca de tots per impedir parlar d'allò que havia passat; ningú no volia recordar-ho. Però bé s'havia de continuar, encara que faltés de tot; amb les mans, quatre eines i molts jornals a tomb de poble, es feren obres de tota mena. Aquest desig de continuar es manifestà en moltes empreses: àpats col·lectius en els quals participava molta gent i que se celebraren al mas de la Mistera, a la Llódriga el dia del gos, per carnestoltes, per qualsevol motiu -menjar era un triomf damunt la gana que s'havia patit i que encara es patia; la construcció de molts passos de carro, un darrere l'altre; les artigues als Montllats; les millores a les sèquies, les noves escoles, i l'equip de futbol com a símbol de l'orgull del poble i de la fe en el futur substanciat en l'esforç del jovent.

Però el futbol va representar més coses per a la gent de Capafonts. Per als joves la possibilitat de fer esport, de competir, d'incorporar-se a aquest fenomen sociològic que coneixien pels diaris i les revistes i que tant els apassionava -la ràdio no existia a Capafonts perquè no hi havia electricitat. Substituir la pilota a mà -el joc dels pares- per trencar amb el passat i incorporar-se a la modernitat. Un aspecte molt positiu del futbol fou el d'ajudar a esborrar la terrible rasa que separava els de dretes dels d'esquerres, els considerats rics dels considerats pobres -i diem considerats perquè no hi havia rics, més aviat tots érem de condició humil- o els de missa dels ateus. Al club hi va poder entrar tothom, perquè aquestes coses eren el passat; els joves que no podien anar al ball, perquè eren d'una casa, que per la raó que fos els seus estadants estaven proscrits, van entrar allà amb els mateixos drets i deures que els altres. Per a la gent del poble fou també un motiu per lluir l'orgull capafontí, fent costat als seus jugadors com correspon a una afecció seriosa. També una possibilitat de sortir els diumenges i anar als pobles veïns a

passar l'estona, a veure els parents i amics, a buscar parella, a conèixer la gent d'altres pobles i comarques.

Quan els vilatans marxaren a fora del poble als anys seixanta, l'equip va anar perdent l'alè, i a poc a poc va morir per falta d'entusiasme.

Sembla mentida que tot això que va passar amb el Futbol Club Capafonts, ja només estigui en la memòria dels més grans. Diríem que fa quatre dies de tot plegat, però ja és a l'oblit i hem tingut serioses dificultats per refer aquells fets mig esportius mig d'afirmació de la personalitat dels capafontins.

HISTÒRIA DEL FUTBOL CLUB CAPAFONTS
I

JORDI FORT BESORA

Si per escriure la història d'una entitat només disposem de la tradició oral, sense cap mena de documentació, com que les narracions són contradictòries és difícil saber quina reflecteix millor la realitat. És el cas d'aquest treball sobre el futbol a Capafonts. Hem recollit totes les versions que, al nostre parer, s'ajusten més a la realitat, però també aquelles que, encara que aparentment poc fiables, ens donen informació complementària dels fets importants.

Si reculem en el temps, quan encara no es coneixia el futbol, trobem rastres del joc de bitlles, que devia ser l'únic o el més important que es practicava a l'aire lliure. Només algunes de les persones velles recorden haver-ne sentit parlar, però hem trobat documentació d'aquest joc, on es diu que les regles amb què es jugava al poble eren les més genuïnes, cosa que ens fa pensar que devia ser un joc molt popular.

Abans del futbol, l'esport practicat per tots els homes era la pilota a mà. S'hi va jugar fins que, als anys quaranta, el futbol la va fer desaparèixer. Aquest joc mereix un estudi més detallat, per la importància que va tenir. Avui encara són molts els qui no tan sols recorden les partides del diumenge a la tarda a l'era del Besora, sinó que n'havien estat practicants. De fet, la canalla va continuar jugant-hi d'una manera informal a la paret de l'església, a l'era del Rector i a la mateixa era del Besora, quan el futbol ja era l'únic joc dels grans. Actualment, igual com passa amb les bitlles, ja no hi juga ningú.

Referent al futbol, hem sabut i ens ha sorprès esbrinar que, abans de la guerra, una colla de joves -l'Alfredo de cal Blaió, el Javier i el Felip de ca l'Enquino, el Tomàs Tomàs, el Rufino Pocurull, el Joaquim Sardà (llavors del Salvador Batistó), el Pep Batistó, i d'altres- jugaven a l'era del Rector amb una pilota de cuiro, de reglament. Van intentar fer un camp al mig de la Riera, allà on comença el barranc de les Aragoneses, però no els devia anar bé, perquè sembla que sempre acabaven jugant a l'era del Rector. No hi havia porteries, només xutaven la pilota. De fet, no era un equip i ningú no recorda que haguessin jugat cap partit.

L'Anselmo Ferrer i el Joan Llarg, immediatament després de la guerra, quan eren uns brivalls, van trobar una pilota de cuiro dins d'un esbarzer que hi havia sota cal Marino. Aquest esbarzer l'havia cremat l'Anselmo i per això la pilota va quedar al descobert. Emocionats anaren a agafar-la i se'ls va desfer als dits, perquè els anys i el foc l'havien malmès. Després de la guerra, la canalla ja jugaven a

futbol amb pilotes fetes de draps, per tant la troballa d'una pilota de veritat era un fet meravellós. Per totes aquestes circumstàncies, el Joan Llarg ho recorda molt bé. El que fa important aquesta petita història és que, ja feia anys que els joves que jugaven a l'era del Rector havien perdut la pilota; s'explica que algú la va xutar tan fort que va passar per sobre de cal Marino i la recerca exhaustiva al corral d'aquesta casa va ser infructuosa, circumstància que va propiciar que la trobada d'aquesta famosa pilota després de la guerra fos la prova de la pràctica del futbol abans de la guerra.

Quan ja feia uns anys que la guerra s'havia acabat, el jovent que no l'havia viscuda tenia al cap altres coses; sobretot, ganes de divertir-se.

El Pep Fortet, primer, i el Joan Llarg al cap d'un any, havien tornat al poble després de la seva etapa de vida escolar a Barcelona, i portaven de la ciutat l'afecció al Barça i al futbol. A la Societat, cada dimarts, ells i els altres culés de l'època, es reunien al voltant de La Vanguardia per saber què havia passat aquell últim diumenge. A més d'ells hi havia el Cisco Quico, l'Antoni Poma, el Joaquim del Cisco Llarg, l'Emilio de cal Barberà,... Dies abans, arribava el setmanari il·lustrat "Vida Deportiva" amb les fotos dels partits de la setmana anterior, però no les novetats del diumenge. Per posar remei a aquesta falta d'informació, van fer una subscripció col·lectiva a la "Hoja del Lunes", i podien saber els resultats només amb 24 hores de retard. Recordem, per als qui no van viure aquells temps, que a Capafonts no hi havia llum ni, per tant, aparells de ràdio.

El Joan Llarg i el Pep Fortet, a més a més, estaven subscrits a Destino, on uns bons periodistes parlaven de les coses que passaven al món. No era, en conjunt, una informació abundant la que tenien al seu abast aquell grup de joves, però sí la millor que es podia trobar en aquells temps. Tenim, doncs, un escenari on hi havia un grup que llegien diaris i eren seguidors del Barcelona, dos dels quals acabaven d'arribar de la ciutat i els agradava jugar al futbol.

Però, va ser el grup dels més joves, els qui acabaven de sortir de l'escola, amb el Joan Llarg al davant, els qui agafaren una pilota i anaren a buscar un espai per jugar, més ampli que el d'una era. -A les eres hi jugàvem la canalla que encara anàvem a l'escola, amb pilotes fetes de draps vells lligades i cosides amb fil d'empalomar. Van trobar una llenca de terra al Ribatell, i després de fer-hi una despedregada començaren a fer córrer la pilota. Aquest espai limitava amb les parades d'avellaners de cal Pocurull per l'oest i el nord; pel sud i el migjorn, el curs del Ribatell hi corria lliurement, marcant uns límits poc definits. Aquell camp, o millor dit embrió, mesurava uns trenta metres de llargària, per uns vint d'ample. Hi van posar unes porteries fetes amb tres pals de pi -de xarxa mai no n'hi va haver al camp del Ribatell- tret d'amagat d'algun bosc dels seus pares, i començaren a

jugar. El altres de la colla de la Societat, primer, i després tots els solters, s'hi van anar ajuntant i, ràpidament, aquells sis-cents metres quadrats foren del tot insuficients per a encabir-hi tants futbolistes.

Immediatament es constituí una junta i es fundà el C.F.CAPAFONTS. Els membres d'aquesta junta pertanyien a la penya lectora de diaris que es reunia a la Societat. La primera gestió fou baixar a Reus per comprar les samarretes, els mitjons i les sabates de l'equip. Com que la caixa no hi havia ni un ral, l'Enric, que era amic del l'amo de DEPORTES FERRER de Reus, va fer d'avalador, i en compraren unes amb ratlles verticals de color verd i blanc, uns pantalons negres i una caixa de fusta, "el botiquín", que ompliren amb alcohol, esparadrap, benes i una ampolla per l'aigua. El material escollit era el més barat que hi havia a la botiga i, val a dir, que fou pagat tan bon punt entraren les primeres pessetes a la caixa del tresorer. Les botes aviat es trencaren, cada jugador hagué d'espavilar-se i, ràpidament els peus dels esportistes capafontins lluïren una gran varietat de calçat que anava des de les espardenyes blanques, fins a les botes de soldat.

El primer partit seriós, que fou una mena d'inauguració, es va jugar el dia de tots sants. L'equip va estrenar les samarretes a ratlles verdes i blanques i les botes de futbol. Molta gent del poble baixà al Ribatell per veure l'esdeveniment; fins i tot l'àvia de cal Llarg, la Teresa, que era la persona més gran del poble, hi va anar amb una cadira de vímet de braços que posaren dalt d'un carro.

Les primeres alineacions no les recorda ningú, però s'assemblarien a les següents: porters, Miquel i Lluís Mateu; defenses, Pep Fortet, Baptista del Salvador Batistó, Tomàs Tomàs, Argilaga, Emili, Joan Blaió; mitjos i davanters, Isidre, Policarpo, Anselmo... i més gent gran, alguns casats que mai no arribaren a jugar partits amb altres equips.

El que sí es recorda millor són les primeres juntes: del 45 al 46, el Baptista del Salvador Batistó, Tomàs Tomàs, Javier, Joan Mano i Emili Barberà; del 47 al 48, Pere de la Serafina, Antoni Poma, Josep Fortet i Pepet Balanyà; del 49 al 50, Marcel·lí de cal Ros, Cisco Quico i Fonso Ponos; del 51 al 52, Pere Roc, Guillermo Balanyà, Pep Joaquimet i Miquel. De totes maneres, sospitem que la memòria del Tomàs de la Trinitat, que és qui ha dit que recorda aquestes primeres juntes, potser no és del tot fidel.

En aquells temps de postguerra, hi havia a Capafonts un grup de miners asturians, deportats pel règim a aquell racó de món, on la geologia havia posat roques de barita. Alguns d'entre ells havien jugat a això del futbol al seu país: el German González Fernández, dit el German; el Manuel Arenzo Iglesias, dit el Sensio, i també el Cayetano, el César i el Deso; un fins i tot ho havia fet amb els infantils de l'Sporting de Gijón. Alguns d'ells en tenien certa pràctica i

Aproximadament el 1949.
Joan Llarg, Miquel, Isidro, Pep Fortet, Salomó, Daniel, Pere Ermitanet, Anselmo, Joan Petit, desconegut, Joan del Cisco Quico, el nen és el Baptista Ferrer. Aquesta alineació va variar poc els anys següents, i els jugadors eren quasi tots de Capafonts.

coneixement i foren els primers en fer veure que amb tan poc espai no es podia jugar a futbol.

Aquesta etapa, diguem-ne prehistòrica, sembla que fou el 1944 o 45. El camp petit va durar poc. Els qui jugaven d'una manera fixa eren la colla dels joves. A més a més dels miners van baixar alguns casats; després, algun espectador ja madur; i, finalment, prou gent per considerar allò com un fet rellevant per al poble i que, per tant, feia falta construir un camp de futbol de veritat. D'una juguesca de canalla es va passar a un assumpte d'interès local. Aquesta mena d'afers, a Capafonts es resolien a tomb de poble, però com veurem, finalment no va ser aquesta la solució que s'acabà imposant.

Els pobles importants tenien equip de futbol, i Capafonts no podia ser menys. Hi havia un problema; l'espai on fer el camp de joc. I l'espai tenia un amo, cal Pocurull. Diu el Pep Fortet que ell, el Joan Mano i el Pere Roc de la Serafina foren els qui van fer tracte amb el vell Pocurull -pare del Salvador, la Dolors i l'Isidre-, per a la cessió de la parada d'avellaners que arribava fins al Ribet. El tracte fou de 250 pessetes l'any, valor que es considerà equivalent al de les avellanes que no collirien en aquell bocí de conreu. Fet el tracte, es va prendre la decisió immediata de fer l'obra. Es podria pensar que una empresa popular com aquella tindria el

A Vilanova de Prades el 6 d'agost del 1950, dia de la festa major.
Daniel, Paleta d'Alcover, Isidro, Salomó, Joan Llarg, Joan Petit, Miquel, Pep Fortet, Anselmo, Pere Ermitanet, Joan del Cisco Quico.

recolzament de les institucions; res de menys cert, perquè les institucions en aquells temps del movimiento, estaven sempre quietes, paralitzades, i ficar-se en qüestions que no tenien el vist-i-plau dels de dalt era un mal assumpte. Sí, però allò bé havia de ser legal, tenir alguna autorització, estar inscrit a alguna federació; res de res, va anar sol, al marge de tot, perquè enlloc no hi havia res escrit, i fins al dia que el Futbol Club Capafonts va fer l'últim partit, no va estar mai inscrit en cap federació ni va disposar de cap mena de legalitat; es jugava i ningú no deia res. Només la guàrdia civil, durant el franquisme, es presentava al camp, segurament per allò d'evitar les baralles entre afeccionats. Escándalo público o una cosa semblant, en deien.

La versió que expliquen els més grans d'aquesta època, i que no sembla pas la bona, diu que aviat van baixar a jugar a pilota homes com el Pep i el Joan Blai, el Policarpo de cal Tomàs, el Joaquim Cerdà, el seu germà Baptiste, l'Emilio de cal Barberà, el Tomàs Tomàs, el Javier..., cosa certa, perquè alguns d'aquesta colla fins i tot van formar part de les alineacions dels primers equips, i també diuen que van ser ells els qui van decidir que el camp s'havia d'ampliar, però tot això sembla

Camp del Ribatell, el 4 de maig del 1952.
Desconegut, Joaquim de la Trinitat, Pep Fortet, Salomó, Pere Ermitanet, Joan Llarg, Miquel, Marcel·lí, Fonso Ponos, Isidro, Daniel, Joan del Cisco Quico. La samarreta ja era una camisa de color verd i sense ratlles.

dubtós.

Tal com hem dit abans, aquesta incorporació de la gent més gran va significar la fi d'una activitat de lleure que venia de molts anys enrera; els partits de pilota a mà, a l'era del Besora. Aquesta distracció dels diumenges a la tarda generava passions tan o més enceses que el futbol. El fet és que la gent va canviar d'esport i, en comptes d'anar a l'era, van baixar al Ribatell. Els pares dels futbolistes no van veure amb bons ulls el canvi; argumentaven, i no els faltava raó, que el futbol era molt violent i que algú hi prendria mal. L'encertaven, perquè la pilota a mà era un joc amb molt de fair play, de gent ben educada, de gent d'ordre; molt apassionada, certament, perquè hi havia apostes amb diners i la cosa s'escalfava, però mai ningú no hi va prendre mal, mentre que amb el futbol, la llista d'ossos trencats va ser llarga. Recordo la mare argumentant al meu germà que per què no s'ho tornaven a pensar i jugaven al kriket, joc, al seu parer, molt més elegant i sense perills. No em negareu que era una idea ben exòtica la de la mare, sobretot pel fet de ser exposada

en aquell temps i a Capafonts, on ningú no sabia què era això del kriket.

Tornem al futbol i al moment on es decideix fer un camp gran. Ja hem dit que fou una empresa col·lectiva de tot el poble, però al marge de les institucions; una mena de distracció, però també un acte d'afirmació col·lectiva. Capafonts no podia ser menys que els altres pobles. Allà baix, al Ribatell, hi van fer cap tots els homes i canalla amb capacitat per a remoure les pedres que ocupaven la llera del riu. El carro de volquet -que tenien en comunitat cal Fortet, cal Llarg i ca l'Enric- els perpals de ferro i les barrines que tenien els miners i els que feien passos de carro -una de les dèries de l'època era obrir camins per als carros- tota mena d'eines i molta força de braços. Era un treball fet amb la il·lusió dels qui estant convençuts que treballen pel futur i la modernitat, que en diríem ara. Fins i tot el Tomàs Pocurull, que ja era gran i només tenia filles, hi va baixar a fer un parell de jornals. I, ràpidament, va quedar llest per a la competició el camp del Ribatell. Avui la gent el consideren un espai indigne per a la pràctica del futbol, però llavors no era ni millor ni pitjor que els camps dels altres pobles.

Els contrincants havien de ser, per força, els equips dels pobles veïns: Prades, Vilanova, Ulldemolins, Cornudella..., Entre tots feien unes confrontacions amistoses sense classificacions, una mena de lliga dels pobles lliures de muntanya, on a cada partit es jugava el tot o res, i els dies de festa major, el tot o res més l'honor del poble; potser per aquesta raó, aquell dia l'àrbitre ja tenia ben assumit que ningú no el miraria malament si escombrava cap a casa. Ràpidament els horitzons s'ampliaren i es van buscar contrincants més allunyats: a Les Garrigues, a l'Alt Camp, al Priorat, i també on hi havia els equips més rics, més potents i amb més tradició: al Baix Camp i a Reus. No es temia a ningú i l'única limitació l'imposava la distància.

Sembla que el primer partit es jugà al camp del Prades. Es va perdre, diuen, perquè faltava experiència. Al segon, foren ells els qui baixaren a estrenar l'estadi del Ribatell i Capafonts va assolir la primera victòria. S'havia demostrat que tot era possible, i així fou; victòries a camps molt prestigiosos que quedaven bocabadats veient com quatre arreplegats, calçats amb espardenyes, deixaven en ridícul els seus jugadors ben equipats i amb fitxa federativa, i també derrotes per 12 a 0.

Impossible de saber amb exactitud les primeres alineacions dels partits que ja es disputaren contra equips d'altres pobles, però foren si fa o no fa com la que segueix: porters, Miquel i Guillermo Balanyà; defenses i mitjos, Emili Barberà, Batiste del Salvador Batistó, Tomás de cal Tomàs -tots, gent gran- i el Pep Fortet; davantera, Isidre Pastisser, Pep Blaió i Pep Quico, en el grup dels més vells, i l'Anselmo de cal Ferrer i el Casimiro de l'Ermitanet, entre els més joves; també

Camp del Ribatell, el 7 de juny del 1954.
Anselmo, Jordi del Joan Blaió, Pep Fortet, Salomó, Joan Llarg, Fonso Ponos, Pep del Cisco Llarg, Joan Petit, Joan del Cisco Quico, Isidro, Gregori. Tots els jugadors eren del poble i ja feien un bon futbol perquè jugaven des de feia anys.

els miners, que eren reforços forans i, per tant, considerats molt valuosos. Quan el Miquel va anar a fer el servei militar, ocupà el seu lloc el Guillermo, que en un d'aquests partits es va lesionar, i mai més no va voler tornar a jugar. El seu lloc l'ocupà, ja per sempre, el Miquel, que des d'aquell moment passà a ser la insígnia de l'equip, a causa del seu tremp, entusiasme, geni i valentia. No podem oblidar el Joan Mano, l'àrbitre, un puntal moral en els partits de casa i que, junt amb el Miquel i el Pere de la Serafina, que era l'encarregat del "botiquin", formaven el nucli dur de l'equip, els qui no fallaven mai a l'hora de tirar endavant per vèncer les dificultats.

De l'equip d'aquesta època, diguem-ne primera, només en tenim una foto. Estem parlant de1s anys 1944/45/46. Les càmeres fotogràfiques eren objectes rars, quasi desconeguts en aquells temps i en aquells llocs, i és una llàstima, perquè si disposéssim de més fotografies, potser tindríem alguna sorpresa en les alineacions.

Ràpidament es va veure que la gent gran potser tenia molt de prestigi, però

Camp de la Granadella, probablement el 1955.
Joan Llarg, Pere Ermitanet, Salomó, Pep Fortet, Joaquim, Miquel, Daniel, Fonso, Isidro, Marcel·lí, Joan del Cisco Quico.

no servia per jugar a futbol perquè no es movien, jugaven clavats al seu lloc i, per això, de seguida s'incorporaren a l'equip els nois joves, que sabien tocar millor la pilota i corrien més: Pere Ermitanet, Joaquim de la Trinitat, Joan i Salomó Llarg, Fonso Ponos, Joan Petit, Marcel·lí i Daniel de cal Ros... També hi havia canvis a la junta, però bàsicament eren els mateixos del primer cercle de lectors afeccionats al futbol i d'altres que hi volien col·laborar: Joaquim del Cisco Llarg, Pepet Balanyà, Antoni Poma, Pep Canya... Era aquesta gent la que s'ocupava d'administrar el club, concepte en el que no figurava fitxar jugadors -això no es coneixia i, a més, era impossible fer-ho per falta de calés- sinó realitzar unes feines duríssimes i molt complicades: emparaular els partits amb els contrincants i llogar el vehicle de transport a cal Gravat. Llavors, a Capafonts, no hi havia telèfon; el carter i el cotxe de línia eren els únics mitjans de comunicació. A vegades s'havia de pujar a Prades a telefonar per confirmar el partit programat per al diumenge següent; les cartes no arribaven, els contrincants no podien comunicar-se amb Capafonts si tenien problemes; tot plegat molt complicat. Tan o més difícil era emparaular el transport, ja que els únics vehicles del poble eren els de cal Gravat que, per tant, tenien el

Camp desconegut. Probablement 1956.
Acompanyant Josep del Cisco Llarg, Miquel, Joaquim, Fortet, Salomó, Fonso, Joan Llarg, acompanyant Joan Petit, acompanyant -amb la farmaciola- Joan de la Feliciana, Daniel, Pere, Isidro, Joan del Cisco Quico, Gregori.

monopoli del transport; per acabar-ho d'adobar, el Salvador i el Victorí eren molt hermètics i imprevisibles, per la qual cosa mai no es podia saber si, arribada l'hora de marxar, el camió o el cotxe de línia estarien disponibles. Amb el preu passava el mateix, de manera que, moltes vegades, no se sabia quant costaria el lloguer del vehicle. Algun dia, la situació havia arribat a ser kafkiana; l'equip i els seguidors, a l'era del Rector, disposats a emprendre l'aventura, però la sortida pendent del regateig del preu i de la gasolina o del mateix vehicle que encara estaven reparant. I els de la junta, sense poder avisar l'equip del poble on els esperaven al cap d'una hora. Quasi sempre s'acabava pactant, però moltes vegades, quan arribaven al camp adversari, els contrincants no volien jugar perquè s'havia fet tard, i al cinema del poble estaven a punt de projectar la pel·lícula del diumenge. En aquells temps, això del cinema era sagrat, ja que la mateixa cinta es podia passar a tres pobles veïns. L'afecció i l'equip podien superar tota aquesta mena de dificultats; la gent comprava l'entrada religiosament i, amb aquells diners, es pagava l'equip contrari, el desplaçament i les despeses generals: segells, impresos, telèfon, viatges,

El Camp de futbol del Ribatell vist des del poble un dia de partit.

esparadrap...

Fins cap allà a l'any 1955, quan hi hagué la gran fugida a les ciutats, per deixar l'ofici de pagès i treballar a la indústria o al comerç, l'equip va mantenir unes alineacions estables. L'equip base el formaven el Miquel, com a porter fix i insubstituïble; Salomó, Joaquim, Fortet i Jordi del Joan Blaió, a la defensa; a la mitja i davantera, s'intercanviaven els llocs, Daniel, Pere Ermitanet, Anselmo, Joan Llarg, Joan del Cisco Quico i l'Isidre, que ocupava en exclusiva el lloc de davanter centre. A aquest conjunt sovint s'hi incorporaven forasters, sobretot als partits de festa major; noms com Josep Argilaga, que era de Brafin i jugava de davanter, Eduard Heura Vallverdú, de Reus, també davanter, l'Heura, i el Lluís Mateu i Pocurull, parent de l'Amadeu, que era de Vilallonga i jugava de porter, i segurament alguns mes que no recordem. El més bo de tots fou un enginyer naval que va aterrar a Capafonts per fer la racana, i del qui ningú no recorda el nom, potser perquè de seguida se'l conegué com el racanador. Aquest xicot havia jugat a l'Atlético de Aviación o potser ja a l'Atlético de Madrid del famós Aparicio i, comparat amb els del poble i els seus contrincants, era un fenomen, era tan bo, que ell solet guanyava els partits: 5 gols al Prades, 6 o 7 als de Vilanova... El dia que va

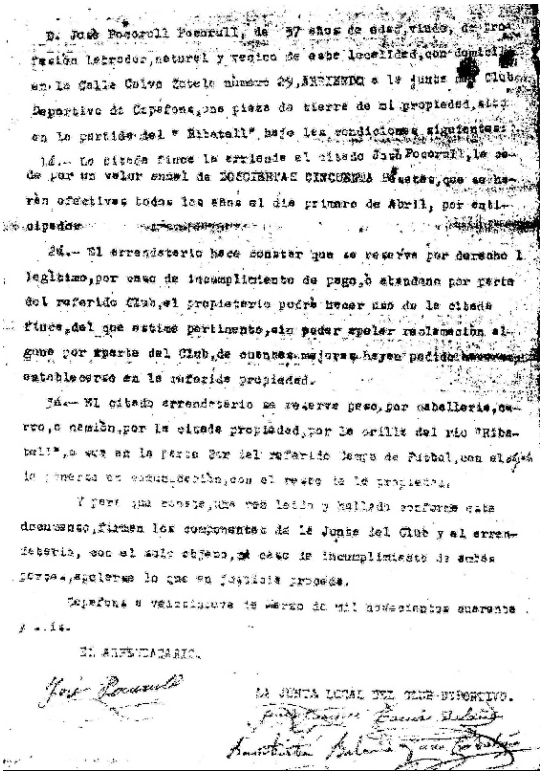

D. José Pocorull Pocorull, de 57 años de edad, viudo, de profesión labrador, natural y vecino de esta localidad, con domicilio en la Calle Calvo Zotelo número 29, ARRIENDO a la Junta del Club Deportivo de Capafons, una pieza de tierra de mi propiedad, sita en la partida del "Ribatall" bajo las condiciones siguientes:

1á.- La citada finca la arrienda el citado José Pocorull, le cede por un valor anual de DOSCIENTAS CINCUENTA Pesetas, que se harán efectivas todos los años el día primero de Abril, por anticipado.

2á.- El arrendatario hace constar que se reserva por derecho legítimo, por caso de incumplimiento de pago, ó abandono por parte del referido Club, el propietario podrá hacer uso de la citada finca, del que estime pertinente, sin poder apelar reclamación alguna por parte del Club, de cuantas mejoras hayan pedido establecerse en la referida propiedad.

3á.- El citado arrendatario se reserva peso, por caballería, carro, o camión, por la citada propiedad, por la orilla del río "Ribatall", o sea en la parte Sur del referido Campo de Futbol, con el objeto de ponerse en comunicación, con el resto de la propiedad.

Y para que conste, una vez leído y hallado conforme este documento, firman los componentes de la Junta del Club y el arrendatario, con el solo objeto, en caso de incumplimiento de ambas partes, apelarse lo que en justicia proceda.

Capafons a veintinueve de Marzo de mil novecientos cuarenta y seis.

EL ARRENDATARIO.

José Pocorull

LA JUNTA LOCAL DEL CLUB DEPORTIVO.

Aquest document és probablement l'únic que va generar l'existència del Club de Futbol Capafonts. Es tracta del paper que van firmar els de la junta amb el Salvador Pocorull, acceptant les condicions que permeteren ampliar el camp de futbol.

marxar retornà el mal regust de la derrota.

Val la pena fer una llista dels pobles on anava a jugar aquell primer equip del Futbol Club Capafonts: Prades, Vilanova de Prades, Ulldemolins, Cornudella, Juncosa de les Garrigues, la Granadella, la Pobleta de la Granadella -avui, Bellaguarda-, la Pobla de Cérvoles, la Morera del Montsant, Vimbodí, Duesaigües, Castellvell, Porrera, Riudecanyes, La Riba, Alcover, Vilallonga, i d'altres que avui no recordem. També l'Aleixar, que només va pujar a Capafonts. Lloc apart mereixen els partits jugats a Farena contra La Riba, i a Rojals amb un equip de Montblanc, el dia de festa major; dels dos en farem una crònica especial. També un Capafonts-Alcover, jugat a Les Cadenetes.

ELS CAMINS DE CAPAFONTS
II

DIEGO LÓPEZ BONILLO

Aquest ttreball és la continuació del que es publicà en el número 19 de Quaderns de Capafonts.

Els camins de ferradura

També se'n diuen de bast i foren durant segles la via de comunicació de la vall amb l'exterior, sense oblidar que molts eren accessos a les terres de conreu o als boscos. La característica que defineix aquest tipus de camí és que reuneix les condicions per poder-hi circular les bèsties de càrrega, és a dir, havien de tenir amplada suficient per que la càrrega no fregui amb els arbres o els marges de les vores: en alguns indrets de Catalunya –per exemple, Tivissa- es diu que l'amplada ha de ser la d'una aixàviga, és a dir, la borrassa plena de palla que es carregava a l'animal. Havien de tenir també un pendent no massa fort, per la qual cosa es feien tombs i retombs allà on calia, un paviment format per pedres més o menys cantelludes i de mida petita per què els animals no llisquessin, pedres a les vores –escopidors o parabandes- allà on hi havia perill de relliscada i caiguda a la timba, marges –espones- per retenir la terra, passos no massa estrets o sense perill de relliscada, etc. El disseny d'un camí d'aquestes característiques era una obra d'enginyeria perfecta, que buscava l'itinerari més curt i pensat per a la circulació dels animals, que calia protegir.

Veiem els que hi ha a Capafonts.

- *Camí de l'Espluga*. A aquesta vila s'hi anava sobretot a vendre productes de Capafonts: carbó, castanyes, patates, etc. El camí actual surt del barranc de les Ferradures, allà on el travessa el pas del coll de Mont-ral, s'enfila pel vessant esquerre del barranc de les Fontetes fins el coll del Bosc del Llarg, amb trams difícils de fort pendent en el gairebé un quilòmetre i mig de pujada sostinguda que hi ha fins la carena. Tot seguit baixa fins el barranc del mateix nom, puja pel coster del Perroi fins la pedrera i entra al Bosc de Poblet, passant per la plana del Miser en direcció a Castellfollit. Actualment es troba bastant degradat, sobretot en els trams més pendents: la circulació de motocicletes en el passat el deixà malmès i els aiguats feren la resta. Es poc freqüentat i només en fan ús els caçadors, els boletaires i algun excursionista.

- *Cami de Mercaders.* Sortia del Planet de les Sorts, a tocar del cementiri, i el primer tram era ben condicionat, ample, amb marges i pavimentat. En arribar al Barral seguia a tocar de la llera per sota dels conreus, fins arribar al Pont Vell. Hi passaven els que anaven a Prades o Mont-ral i no els calia entrar al poble. El tram mitjà, al Barral, es troba encara en condicions, malgrat que és molt poc freqüentat.

- *Camí de Montblanc*. Era important perquè Capafonts pertanyia al partit judicial d'aquesta població i allà s'anava a més per les operacions notarials. Travessava el Barral a gual i s'enfilava cap a les Costes d'en Guàrdia, que seguia per la corba de nivell fins la Roca de Santa Caterina. Travessava el barranc de l'Abegotar pel mateix lloc que ho fa actualment la pista, passava pel davant de Barrulles, baixava fins les Clotes per enfilar-se cap al collet, i d'allí, cap el mas del Carles, passava a tocar del mas d'en Toni i s'enfilava pel barranc de la Font Major cap el coll de Viladecabres, a tocar del Pla de la Mola, Ja a dalt, seguia fins Rojals i d'allí a Montblanc. Actualment el recorregut és molt modificat, amb el primer tram –el Camí de Mercaders- abandonat, mentre d'altres quedaren en desús quan es feu la pista que arriba fins el mas del Carles, i pràcticament desaparegut en el tros de la pujada al coll de Viladecabres.

- *Camí de Farena.* El primer tram es coneix també com Camí dels Molins, perquè passava prop dels tres que hi havia en el tram de les Fous. Es tracta del camí carreter de les Fous, que continuava riu avall com camí de ferradura. Passada la Fou, en l'indret de la Manugra, travessava a l'altra banda pel pont de Besora -del qual en queden només restes- per enfilar cap a Farena. Des d'allí es podia continuar riu avall fins la Riba, trajecte que feren molts capafontins. L'estat actual és divers, amb trams ben conservats i d'altres que quedaren malmesos en l'aiguat de 1994, o simplement desaparegueren i ara cal seguir vies alternatives. És molt freqüentat per excursionistes, que en tenen cura de la conservació.

- *Camí de Mont-ral*. A partir del Pont Vell, el camí de bast s'enfilava fins el Pla d'en Cot, continuava pel Coll Roig, prop del mas de Fortet, les Cadenetes, els Horts del Vermell i els Socarrats fins el Tossalet, on enllaçava amb el camí de carro que anava fins Alcover, passant per les immediacions de Mont-ral. Fins el límit del terme eren poc més de cinc quilòmetres, amb pocs desnivells. Quan es feu la carretera s'aprofitaren alguns trams, i en altres –pocs- encara és visible el pavimentat, en un estat de conservació deficitari. Actualment hi passa molt poca gent i algun tram de l'antic recorregut, com el que puja des del mas de Fortet fins el Coll Roig, pràcticament ha desaparegut.

Restes del pont de Besora.

- *Camí de les Cadenetes*. Prop de l'entrada del pas del maset del Joaquimet, a les Cadenetes, surt un camí que baixa per sota del mas i arriba fins el riu, en les immediacions del pont de Besora. És abandonat des de fa molts anys, i a penes és perceptible algun tram.

- *Camí del Coll Roig.* Surt del mateix coll i puja, en un tram molt pendent, en direcció als Montllats pel bosc, fins els conreus que hi havia al peu de la serra de l'Embestida. A partir de les antigues parades, ara cobertes pel bosc, el camí s'enfila per unes lloanques en un pendent molt fort, fins arribar al portell del Mariàngela, situat dos-cents quaranta metres més amunt i després d'un recorregut d'uns mil tres-cents metres des de l'inici a la carretera. A partir d'aquí, ja a la plana dels Montllats, el camí es converteix aviat en una pista i s'endinsa en el complex de l'altiplà.

- *Camí de la Foradada*. Surt de les immediacions del pont de la carretera d'Alcover, i s'enfila en fort pendent, travessant tres vegades la pista de les Sortasses, i després d'un petit tram on planeja, inicia una altra pujada, passa per sota de la

Foradada i més amunt alterna trams plans amb altres en pendent. Ja en el nivell superior, passa pel costat de la font de l'Escudelleta i de la cova del Grèvol, damunt de la Pixera, per arribar a la parada Crua, ja a la calma dels Montllats. Fins aquí hi ha un total d'uns dos quilòmetres de recorregut, i un desnivell proper als tres cents metres. En temps passats era molt trescat perquè hi passava la gent del poble que anava als Montllats. Ara és un dels camins que surten del poble més freqüentats pels excursionistes.

- *Camí del Ribatell*. Surt de la plaça de l'església i baixa fent alguna giragonsa pels rentadors, fins el barranc, on enllaça amb el camí del Toll.

- *Camí de Reus*. També se'l coneix com Camí dels Montllats. Era molt transitat perquè canalitzava el tràfic cap a la capital del Baix Camp i alhora cap a gran part de les terres de l'altiplà. El primer tram és el camí del Ribatell. Travessa el barranc i s'enfila pel Blanquer i el Bosc de la Vila en un pendent fort i sostingut fins arribar al Grau. A l'altra banda baixa fins el barranc d'en Fort, i després de travesar-lo fa unes giragonses en un tram en fort pendent, salvat a base de marges de contenció, fins arribar poc després al límit del terme, a la Creu Trencada. Allí enllaça amb el que procedeix de Prades i continua Montllat enllà fins trobar la carretera de la Mussara, i seguir fins a Reus, passant pel coll de la Batalla, el mas de Borbó i el Castellvell. Fins la Creu Trencada hi ha aproximadament tres quilòmetres dos-cents metres, i la totalitat fins la capital del Baix Camp, ultrapassa els vint-i-sis quilòmetres, distància que es triga unes sis hores en recorre-la a peu. El camí es troba en bon estat de conservació i és molt freqüentat per gent que fan excursionisme.

- *Camí de la Font Vella*. És la prolongació del carrer de les Fonts, que baixa fins el Ribet, travessa el barranquet i continua per l'altra banda fins enllaçar amb el del Toll. Es conserva la primera part, fins el barranc.

- *Camí de Prades.* Es coneix també com camí del Coll. Actualment surt de la carretera, passat el tomb del Joanet i el pas del Damunt la Vila, i s'enfila fent algunes ziga-zagues fins el Coll, on planeja i enllaça amb el de Prades a Reus. Alguns trams foren aprofitats quan es feu el camí de carro i posteriorment la carretera. Els trams no aprofitats es conserven en estat acceptable, encara que gairebé no s'hi passa. En canvi el tram final, el que fa cap a la cruïlla de la carretera de la Febró és força freqüentat per excursionistes.

- *Camí de la Febró*. És el mateix de Prades, i a partir del Coll continua per un trencall a l'esquerra. És molt modificat per la carretera.

- *Camí de la Magina*. Sortia de l'era de l'Anton Cerdà , passava per sota i a tocar de les cases d'aquella part del poble, fins enllaçar amb el de la Font Vella. Ha desaparegut gairebé totalment.

Als voltants del poble hi havia altres camins, que eren molt freqüentats perquè posaven en comunicació diferents indrets de la vila. Cal esmentar el que anava de l'era del Besora fins el camí de Barrulles, a tocar de l'era del Mano, per damunt de les parades de l'Abadia, o el que baixava cap el Ribatell des del carrer de les Fonts, o el de les Ferratgetes, i algun més. La majoria han desaparegut o s'han transformat en carrers.

Els senders

Tenen una categoria inferior als camins de ferradura, atès que només hi poden passar persones. Són més estrets, poden incloure trams de fort pendent i fins i tot desnivells que cal salvar a base de graons, passar els rius amb passeres o palanques, i en els trams en vessant poden no tenir murs de contenció. Normalment són de terra premsada i rarament hi ha pedres ni en el paviment ni a les vores. Tradicionalment s'empraven per anar a treballar a determinats indrets del bosc o a conreus aïllats, a caçar, a buscar bolets, etc. Actualment, els que es conserven són freqüentats a més per la gent que fa excursionisme.

El nom de la majoria fa referència a algun accident geogràfic important, però alguns no tenen nom o com a molt es conèixen pel del propietari de la terra per on passen. L'inventari que segueix no és exhaustiu, se n'hi podrien afegir alguns més, que no s'inclouen per considerar-los de poca rellevància, o simplement, perquè han desaparegut totalment.

- *Camí de l'Abellera*. Surt de la carretera de Prades, darrere del cementiri, puja pels solans fins el coll de l'Abellera, per baixar a continuació cap a la Riera, passa al Rebollar, i puja per les Abelleres, seguint alguns trams de la pista i dreceres, per arribar a l'ermita, després de passar a tocar de la font del Bullanga. Fins l'ermita hi ha uns tres quilòmetres i mig, i és la via més directa per anar a Prades a peu.

- *Mas de la Mistera-Rebollar*. Surt del davant del mas, allà on acaba la pista, i baixa en fort pendent entre els pins i els castanyers fins el barranc del Racó de la

El camí de Reus, al Grau, abans de baixar cap el barranc d'en Fort i enfilar-se cap a la Creu Trencada. El pas del temps i la manca d'ús i de manteniment, ha fet desaparèixer els margets, el dibuix dels tombs i la fesomia del camí en general.

Barra, que travessa a gual per enfilar-se tot seguit fins la pista que puja del Rebollar, després d'un curt recorregut.

- *L'Aragonesa-Les Ferradures*. Fa uns anys s'obrí un pas per anar des de la pista de l'Aragonesa fins la de les Ferradures. Surt per la dreta, a l'alçada del darrer dic, i puja fort fins el colletó, per baixar per la part solana cap a les antigues parades de castanyers, més amunt de la mina. El tram que puja des de l'Aragonesa és perdut i a penes es coneix, mentre per l'altra banda, la naturalesa sorrenca del terreny l'ha conservat millor.

- *Pla de la Roqueta-Les Ferradures*. Des de mas de Gravat surt una pista que recorre longitudinalment gairebé tot el pla de la Roqueta. Quan s'acaba, continua un senderó que baixa per la dorsal fins el colletó que separa el barranc de les Ferradures i el de l'Aragonesa. És en estat deficient i només l'utilitzen els caçadors.

- *Coll del Bosc del Llarg-Mas de Gravat*. Enllaça el camí de les Fontetes amb la pista que ve de Prades pels plans del Pagès, en un recorregut d'uns tres-cents metres. És en estat acceptable i molt trescat en totes les èpoques de l'any.

- *Coll del Bosc del Llarg-La Gallarda-Coll de Mont-ral*. Des de la cruïlla surt per la dreta el camí que travessa el pla de la Gallarda de nord a sud, i continua per la carena en direcció al coll de Mont-ral, on acaba, després d'un trajecte proper als dos quilòmetres, la meitat dels quals són en fort pendent. Hi ha trams en bon estat i d'altres deficients. És poc transitat.

- *Ermita-Les Fous*. Surt de la plaça de l'ermita, al costat de les instal.lacions d'acampada i baixa en fort pendent cap el barranc del Forn Teuler, entre una vegetació frondosa. Els nou-cents metres de recorregut salven un desnivell d'un centenar de metres. Es troba en bon estat i el freqüenten molts excursionistes.

- *Les Clotes-La Gallarda*. Des del final de la pista de Barrulles a la Comagrassa surt un senderó que contorneja el Tossal Galliner per la banda del mas d'en Toni, passa pel coll de la Inglesa i arriba al pla de la Gallarda, en un recorregut proper als dos quilòmetres, en els quals salva un desnivell superior als dos cents cinquanta metres. És parcialment desaparegut, però en temps passats fou molt freqüentat, era un camí de bast i ramader que alguna vegada serví fins i tot per treure fusta dels boscos de les vores del riu i de les immediacions del Picó del Quico cap el Pagès.

- *Els Socarrats-riu Brugent.* Surt de la carretera, prop de la línia termenal, i baixa en fort pendent fins el riu, situat gairebé un centenar de metres més avall, prop del mas d'en Toni. Es conserva només el primer tram, fins les envistes del riu.

- *Les Cadenetes-Les Fous*. Des de la carretera, prop del quilòmetre 19, al costat de la bassa dels bombers, surt un senderó que baixa fort cap el barranc, passa prop de la cova Fosca, travessa unes parades abandonades i arriba al riu, més avall de la Manugra, prop del pont de Besora, després d'un recorregut d'uns cinc-cents metres.

- *Portell del Mariàngela-Cova del Rei.* Abans de passar el portell, un sender a l'esquerra voreja per sota dels cingles, travessant el barranquet, a tocar de la font del Rei, passa per la cova del mateix nom i continua en direcció el Cremalló i

La Creu Trencada, on coincidien els camins que van a Reus des de Capafonts i Prades, i punt de referència d'aquests encontorns.

Mont-ral. Un pujador situat al costat de la cova permet accedir a la plana dels Montllats, situada pocs metres per sobre.

- *Coll Roig-Les Fous.* Des de la carretera, davant del camí del portell del Mariàngela, surt aquest sender, que, en pendent suau, passa per les parades abandonades, s'endinsa en el bosc i inicia una forta baixada, contornejant el Salt de la Vella, fins arribar al riu, després d'enllaçar amb el que baixa de les Cadenetes. És menys d'un quilòmetre de recorregut, durant el qual salva un desnivell d'un centenar de metres.

- *Camí de la Foradada-Portell del Mariàngela*. Al tram superior del camí de la Foradada, abans d'arribar a la font de l'Escudelleta, en el lloc on salva un fort desnivell, prop de les envistes de la Pixera, surt aquest camí per l'esquerra. Contorneja el Colomer i en arribar al barranc dels Morterets es bifurca. El trencall de la dreta porta en poc recorregut a la plana dels Montllats, en les immediacions de la font. El de l'esquerra travessa els dos barrancs, va planejant per sota dels

cingles de Pena Roja, i arriba al portell del Mariàngela després d'un recorregut proper als tres quilòmetres.

- *Camí de les Tosques*. Molt freqüentat en totes les èpoques de l'any, per gent que practiquen l'excursionisme, o el passeig. És, sens dubte, el que ofereix al vianant més atractius, perquè recorre uns paratges d'una bellesa singular. Surt del pas de la Llódriga, una vintena de metres més enllà de la cadena, o del trencall del Bosc de la Vila. S'endinsa en el bosc, i baixa en pendent forta fins les proximitats del riu. A partir del mirador sobre el dic, corre paral.lel al curs d'aigua, al costat de places de carbonera, d'un bosc dens, a tocar del tolls que forma la pedra tosca, i de les antigues parades que encara conserven els marges, fins arribar a la font de la Llódriga, després d'un recorregut inferior al quilòmetre, en mig d'una naturalesa gairebé en estat pur.

- *Camí del Pont de Goi*. És també molt freqüentat, perquè dóna accés a alguns llocs de gran atractiu natural. Surt del pas de la Llódriga, dos centenars de metres més enllà del pas del bosc de la Vila. El primer tram és una pujada persistent, entre un bosc espès, arribant a un punt des del qual es veu el barranc de la Llódriga als peus, el de la Pixera al davant i la cova de les Gralles. D'aquí surt un trencall que porta als peus de la cova. El camí continua fins que s'eixampla, al replà de damunt la cova, per iniciar per la dreta un ascens molt fort, fins que passa per sota del Pont de Goi, i tot seguit pel damunt, per convertir-se en una pista que forma part del conjunt de les dels Montllats. És un trajecte en bon estat que té un quilòmetre i mig aproximadament fins el Pont de Goi, i que salva un desnivell superior als dos-cents cinquanta metres.

Una alternativa és iniciar el camí a un centenar de metres del barranc de la Llódriga, abans d'arribar a la font. En aquest cas el primer tram és curt i molt pendent, però queda compensat per la primera part del recorregut que es fa per la pista.

Quan s'arriba al replà de damunt la cova de les Gralles, i es deixa endarrere el que porta al Pont de Goi, el camí continua per l'esquerra, passa a tocar de les Culles del Tomàs, i després de giragonses i pendents forts arriba a les immediacions de la Font Nova, als Montllats.

- *Camí de la Moleta*. Des del barranc d'en Fort, passat el Grau, surt un senderó a l'esquerra que puja barranc amunt pel racó del Calderó, i després d'algun tram dificultós que salva per una mena d'escales, arriba a la carena, a l'alçada de la roca

aïllada i foradada coneguda com la Moleta. El camí continua fins el Pont de Goi. Es troba mig abandonat, en estat deficient en alguns trams i hi passa poca gent.

- *Camí de Llenguaeixuta*. El camí del Toll travessa el barranc del mateix nom i puja pel vessant contrari, entre el bosc esclarissat d'aquesta part del terme. El pendent és fort, i en algun tram ha desaparegut a causa d'un aiguat, per la qual cosa s'ha hagut d'habilitar una via alternativa. Passa per sota de la Ninota, puja pel comellar i salva el portell de Llenguaeixuta per un tram molt dret i dificultós. Una vegada a dalt del portell, continua pel comellar fins trobar el pas dels Montllats prop de la Creu Trencada. És un camí difícil que empraven alguns per anar a treballar en aquesta part dels Montllats, perquè estalviava temps, però ara per ara hi passa molt poca gent. Salva un desnivell d'uns dos-cents setanta metres en un recorregut molt irregular d'uns dos quilòmetres.

- *Camí de Serra Plana*. Des del tomb del Jesús, passat el quilòmetre 24 de la carretera del Coll, surt per l'esquerra un senderó que puja fort pel mig del bosc fins arribar a la carena de Serra Plana, a tocar de la pista. És curt, molt pendent, i fa molts anys que deixà de freqüentar-se.

- *Camí de la Cova del Corral.* Surt de la pista de Serra Plana, a tocar de la darrera parada on encara vegeten els avellaners. Baixa fort cap el barranc, passa a tocar de la font de la Cova del Corral, i de la mateixa balma que dóna nom a aquest paratge, i continua en direcció a la Febró.

- *Camí dels Estrets*. Des de la part baixa del comellar dels Rancs, pel costat de les antigues parades de conreu, surt el camí que travessa el congost que forma Cantacorbs i la Roca de la Verna –d'aquí el nom del camí-, baixant fort fins arribar al mas del Conselo, on enllaça amb el pas de la Mistera, després d'un recorregut d'un quilòmetre aproximadament i un fort desnivell. El bosc és espès en aquest indret, per la qual cosa el camí és difícil de transitar. Pràcticament només hi passen caçadors.

- *Camí del mas del Ferris*. Des del mas de la Mistera surt a l'esquerra el senderó que porta a la parada on hi ha la font, per continuar tot seguit pel comellar, al costat de les parades abandonades i del mas enrunat del Ferris, per arribar a la part superior, on continua pel comellar de la part alta dels Rancs i enllaçar amb el pas que puja d'aquesta partida. És força pendent i hi passa molt poca gent.

El camí de Prades, abans d'arribar al coll de l'Abellera.

A més d'aquests camins hi ha els de curt recorregut, que donen accés als trossos de terra o indrets determinats, com un hort, una bassa, una antiga carbonera, un maset, etc. S'han anat obrint al llarg del temps, i encara se n'obren de nous, en funció de les necessitats de cada moment. Alguns són d'accés restringit i només tenen dret de pas determinades persones. L'estat de conservació és en funció de si la terra és encara cultivada, o bé del temps que fa que s'abandonà. En aquest sentit, hi ha camins que es conserven relativament bé encara que fa anys que no hi passa ningú, mentre d'altres desapareixen al poc temps de deixar de freqüentar-los. La llista de tots aquests senders fora llarga: el de les Hortes, el de l'Obac, el del Maiet, el que passa per sota del Picorandan i puja a Serra Plana per la part esquerra, el que va del mas del Conselo al barranc del Rebollar, l'antic de Barrulles per les Costes d'en Guàrdia, el de les Cuetes Llargues, el de la Comagrassa, etc. La trama és molt densa, i malauradament, la majoria es van perdent progressivament pel desús.

S'han d'esmentar també els camins antics dels quals només hi ha referències

històriques, i que recull l'Albert Manent en el seu treball sobre els noms de lloc de Capafonts: el d'en Moreu i el de les Portadores –o Podadores-, la ubicació dels quals és problemàtica.

Els camins ramaders

A Capafonts sempre hi ha hagut ramats de bens o cabres, com una activitat més que completava la del cultiu de la terra o l'explotació del bosc. Aquests ramats sortien a pasturar diàriament i només en ocasions excepcionals –una nevada, per exemple-, passaven la jornada a l'estable. Això significa que hi havia un moviment continu d'animals que es desplaçaven cap a les pastures.

Els desplaçaments del bestiar es feien sempre per unes vies establertes, que entre els capafontins tenien la categoria de carrerades, encara que la majoria eren camins de bast o senders per on acostumaven a passar els ramats. La diferència era que per aquests camins els costums ancestrals havien establert una mena de dret de pas del bestiar, que es desplaçava sempre pels mateixos senders, per la qual cosa se'ls adjudicava aquesta categoria.

Els camins ramaders de Capafonts tenien diferent categoria, en funció de la freqüència de pas dels ramats i dels llocs de pastura. Aquests darrers eren principalment als Montllats i els plans del Pagès, encara que també s'anava als guarets i a molts boscos. A continuació es fa una síntesi, de major a menor importància.

- *La Carrerada*. És l'únic camí que es coneix amb aquest nom, malgrat que al terme hi ha moltes vies ramaderes. Surt del camí del Toll abans d'endinsar-se en el bosc, travessa els antics conreus i entra en el bosc de les Guixeres, pujant per la carena fins la part posterior del Grau, travessa el barranc d'en Fort i continua fins la plana dels Montllats, a la Creu Trencada. Fou mol freqüentat quan al poble hi havia ramats, però ara es troba en semiabandó.

- *La Foradada.* Sortia del poble per la Barceloneta i seguia el camí de bast fins la Foradada. Al darrere de la roca deixava el camí de l'Escudelleta i continuava per un altre, que s'enfilava directament fins la plana superior, al Montllat del Batistó. Era molt freqüentat.

- *La Riera-el Pagès*. Sortia del poble pels Solans fins el coll de l'Abellera, baixava fins la Riera i emprenia el camí pel costat de la font del Foradet, les Ferradures, el barranc de les Fontetes, el coll del bosc del Llarg, el mas del Gravat i

els plans del Pagès.

Des del coll del bosc del Llarg s'anava també a la Gallarda pel camí de la dreta.

- *El Barral-Barranc de l'Escolta*. Des del poble es passava pel camí de Barrulles fins el Barral; es continuava riu avall fins l'aiguabarreig amb el Brugent, on s'agafava el camí del Cubilàs que puja fins trobar el camí de Barrulles prop de la Roca de Santa Caterina. Es travessava el barranc de l'Abegotar i abans d'acabar la costa i arribar als castanyers, es pujava pel camí que passava pel darrere de l'ermita, des d'on continuava fins les envistes de la Comagrassa, per pujar tot seguit fins el coll de la Inglesa i des d'aqui fins el barranc de l'Escolta.

- *Els Socarrats*. Des de Capafonts s'agafava el camí dels Plans fins el Pont Vell i es continuava pel camí de Mont-ral i el Coll Roig fins els Socarrats, en el límit del terme.

- *Llenguaeixuta-Serra Plana*. De l'era de l'Anton Cerdà s'agafava el camí de la Magina, que baixa cap el Ribet; passava pel costat del molí del Pocurull, la font del Toll, el bosc del Llarg de sota de la Ninota, el portell de Llenguaeixuta, i des d'allí es pujava fins a Serra Plana.

- *Montllats pel Pont de Goi*. Des del poble es baixava fins el Ribatell i continuava en direcció a la Llódriga. Entrava en els boscos que hi ha fins el Morral de la Devesa: el del Batistó, del Pocurull i del Jesus, es pujava cap el Pont de Goi, per on s'arribava als Montllats.

- *Coll Roig-Portell del Mariangela*. Coincidia amb el camí de bast descrit anteriorment.

El camí de la cova del Rei, que surt de sota del portell en direcció a la cova del Rei era també un pas de bestiar per anar a pasturar a aquella part del Montllat.

- *Coll Roig-Pena Roja*. Passades les lloanques que hi ha a mig camí del Coll Roig al portell, hi ha un camí a ma dreta qua va resseguint el cingle i passa per sota de Pena Roja. De vegades, els ramats que anaven al Montllat, no arribaven a contornejar la cinglera, sinó que pujaven per un portell que hi ha prop de l'extrem occidental.

Hi ha constància d'altres camins ramaders de menor importància, emprats ocasionalment. Gairebé tots coincideixen amb senders o camins de bast, com la majoria dels que s'han ressenyat. Cal esmentar, per exemple, el que remuntava el barranc de l'Aragonesa, que ja era transitat abans de que s'obrís la pista, el que anava des del mas del Conselo fins la Mistera, el que permetia passar des del mas del Conselo fins el Rancs, descrit anteriorment, el que pujava pel serret des del coll de l'Abellera fins Cantacorbs. Cal esmentar també el tram que va des del camí de Mercaders fins el coll i que enllaça amb el que ve de Prades o d'Albarca, pel qual passen els ramats que des de la part d'Ulldemolins es desplacen cap a Farena, la Cadeneta o a Montblanc, per exemple.

Cal recordar, finalment, que els camins ramaders constitueixen una part del patrimoni cultural i que són protegits per llei.

Finalment, cal esmentar que molts d'aquests camins es troben en estat de conservació deplorable, però alguns trams encara conserven la pavimentació original, els marges, els murets de contenció, etc. Tot plegat constitueix un patrimoni històric que caldria conservar.

Per a saber-ne més:

AMIGÓ, Ramon. (1985): Noms de lloc i de persona del terme de Prades, Edicions Rosa de Reus, Reus.

FARNÓS, Álex; ROVIRA, Joan; VIRGILI, Joaquim (2010): Camins ramaders del Camp de Tarragona I les Terres de l'Ebre, Diputació de Tarragona, Tarragona.

LOPEZ, Diego. ; ROVIRA, Salvador-Joan. (2002): Nova Guia de Capafonts, col. Els Llibres de la Medusa, Diputació de Tarragona, Tarragona.

LOPEZ MONNÉ, Rafael. 1999): Camins històrics i tradicionals de les comarques de Tarragona, Diputació de Tarragona, Tarragona.

MANENT, Albert. (1981): "Els noms de lloc del terme i del poble de Capafonts", Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, Tarragona. Vol. II, p. 9-68.

LES FONTS I LES PIQUES DE PEDRA DEL POBLE

LLORENÇ BALANYÀ FORT

Diuen que va ser l'any 1916 quan es va aconseguir l'arribada de l'aigua que neix al Damunt de la Vila, i que de segles havia alimentat la Fon Vella, fins a la font de ferro colat que es va instal·lar a la Plaça de l'Església, tot just al front de la porta del temple. Segons la informació que tenim, l'operació no va resultar gens fàcil, atès que s'hagué de fer un sifó a l'era del Quico per salvar el desnivell que hi ha fins a la Plaça de l'Església. De fet, ara farà uns cinc anys es va voler portar novament l'aigua d'aquesta font i, assessorats per tècnics especialistes i utilitzant tecnologia moderna, no van aconseguir el seu propòsit i l'aigua encara na ha tornat a arribar.

Tenir l'aigua a la plaça va representar una gran millora i comoditat per a la població i alhora un canvi important en la mobilitat de la gent, i la plaça esdevingué el centre neuràlgic del poble.

Com que la font tenia un flux continu, l'aigua sobrera alimentava l'abeurador dels animals que es va fer al començament del carrer del Ribatell. Sembla que aquesta aigua la va comprar la senyora Abellà de Valls, que era la propietària d'unes parades de conreu que hi ha al costat del camí del Ribatell però, vés a saber per quina raó, mai no s'aprofità aquest cabdal i l'aigua continuà carrer del Ribatell avall, tal com ho fa la de la pluja.

Aquesta aigua tan valuosa se la disputaven entre cal Ros i cal Pere Ros per omplir les basses que tenien als seus horts. Foren disputes llarguíssimes fins que no es van fer els rentadors en un terreny que cal Pere Ros va cedir al poble, i a canvi l'ajuntament els reconegué la propietat de l'aigua sobrant.

El constant fluir de l'aigua per les canelles de la font era tota una delícia, però quan aquesta s'estroncava representava un mal de cap per a tothom. S'havia de trobar la causa del problema i no sempre era fàcil; les averies més freqüents eren a la zona del sifó o a la plaça, provocades pels arrels de l'arbre que s'endinsaven dintre de la canonada. El Mingo de cal Macià, primer, i l'Antoni Hortoneda -el paleta-, desprès, eren els encarregats de solventar l'avaria.

Aquesta font cap allà al 1950 aproximadament, va quedar mutilada de l'ornament decoratiu, en forma de copa de cava oberta, que coronava la seva cúpula, i que es pot veure a les fotografies antigues. El responsable del desgraciat accident va ser el Joan del Cisco Quico, que li etzibà una pilotada mentre feia l'escalfament junt amb els de l'equip de futbol, abans de baixar al camp del

Detall de l’era del Pobaia, amb l’antiga font d ele plaça i una pica.

Ribatell. Donem fe que al Joan li va saber molt de greu.

L'any 1958, amb motiu de la celebració de la Santa Missió es va aixecar un petit monument per deixar testimoni de l’esdeveniment, el qual va consistir en arranjar el marge que separava la plaça de l'abeurador, abans citat, amb carreus ben escairats, que provenien de la Fon Vella, i coronant la nova paret amb una creu de ferro forjat que rememora la data de l'efemèride.

Durant els anys 70, després que l'aigua de la Llódriga hagués arribat a les cases, es va eliminar la font de ferro, i l'aigua del Damunt de la Vila es va conduir fins aquesta paret que sustenta la creu de la Santa Missió, I es van posar les dues canelles que ragen encara avui. Amb la reforma es va aprofitar per desplaçar aquesta paret cap al carrer del Ribatell, per tal d'engrandir un tros de plaça i, alhora, es va substituir l'abeurador fet de pedres i adob per una pica de forma quadrada i profunda de pedra del país, que està tallada d'una manera basta.

L'aigua que brolla per les dues canelles de la plaça les recull una altra pica de pedra molt similar a l'anterior, encara que de mides més reduïdes; les dues piques procedien de cal Ros i segons sembla havien estat utilitzades antigament com abeurador dels bous que engreixaven al seu corral. Foren una donació del

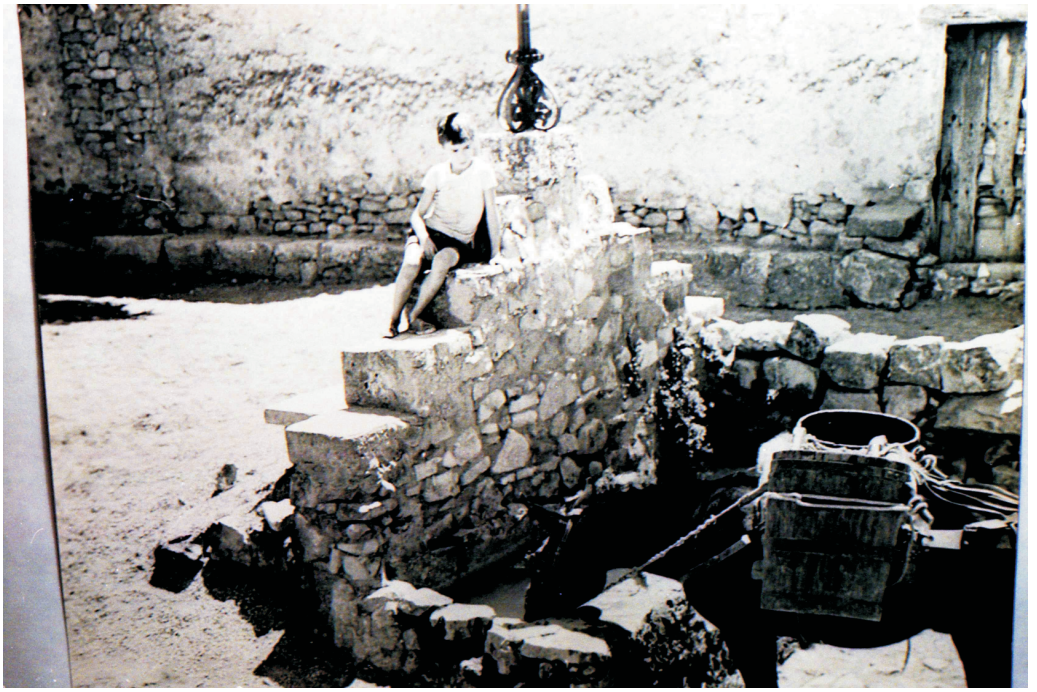

L'abeurador de la Plaça de l'Església, fa uns cinquanta anys.

Marcel·lí Fort al poble.

A l'entrada del Poble, a l'era del Rector, hi trobem una altra font enganxada a la paret de ca la Tina.

Aquesta font fou instal·lada en aquest indret l'any 1969 coincidint amb l'arribada de l'aigua de la Font de la Llodriga al poble. És una font senzilla, que raja a demanda i té una pica, de forma força quadrada que recull l'aigua sobrera. És de pedra del país, amb un acabat força depurat en la seva superfície i el seu interior, tanmateix, les zones laterals externes són més bastes. Aquesta pica era de l'aigüera de cal Quirmo, i com que llavors ja estava en desús, es va aprofitar per a la nova font.

Ara fa pocs mesos, els propietaris de cal Joan Carles -el Francesc i la Montserrat- van fer la donació de l'era del Pobaia al poble de Capafonts amb la condició que aquesta fos arranjada. Cal recordar que l'era feia anys que patia una situació de total abandó.

Recentment, l'ajuntament de Capafonts ha posat mans a l'obra i l'era és un espai endreçat i bonic. La reforma ha consistit en la neteja de l'indret, col·locació de lloses, consolidació del marge de contenció, col·locació de bancs i una

adequada il·luminació. També s'hi ha posat l'antiga font de ferro de la Plaça de l'Església, convenientment restaurada, i després de molts anys de reclusió als magatzems municipals, ara les seves canelles ja tornen a rajar, però amb l'aigua de la Llodriga. Entre el nou mobiliari de l'era hi trobem dues piques de pedra molt antigues, la seva funció és totalment decorativa, i han estat adaptades com a jardineres.

Com que aquestes piques tenen una petita història afegida, m'ha semblat adient d'explicar-ho.

La pica més quadrada, que medeix 102cm d'ample per 90cm de fons i 53cm de profunditat, és de pedra del país i el seu acabat és similar a les dues de la plaça de l'església. Aquesta pica, antigament, estava instal·lada a tocar de la paret de cal Blaió. S'utilitzava com abeurador dels animals i en el seu interior tenia un petit compartiment que protegia la vàlvula, que regulava el nivell de l'aigua, del contacte amb el cap dels animals que hi anaven a abeurar. Aquesta pica es va col·locar en aquell indret quan es va aconseguir fer baixar l'aigua del Damunt de la Vila fins a la Plaça de l'Església, per substituir la bassa de terra que hi havia a l'era del Rector, i que era l'únic abeurador del poble. Segons sembla, a causa de la seva limitada capacitat i la gran quantitat de bestiar que en aquella època l'utilitzava, es va decidir substituir-la per un nou abeurador molt més gran emplaçat a la mateixa era del Rector, situat a ran i per damunt de la mateixa carretera. Aleshores, la pica es va posar pràcticament a sota del nou abeurador cap per avall formant part del marge de contenció de l'era. Quan es va obrir una rasa per soterrar un cablejat elèctric, ara farà un parell d'anys, la pica fou arrencada de mala manera, quedant força malmesa, requerint-ne posteriorment una correcta restauració.

Aquesta pica la utilitzava el ferrer de Capafonts, el Joan Pocurull Martorell de cal Ferrer, que la feia servir per refredar el ferro ardent a la forja que tenia als baixos de casa, al carrer de la Barceloneta. Segons sembla, el seu desig era ensenyar l'ofici al seu nét Joan, un dels cabalers de la família, però un matí, mentre el nét l'ajudava, es va produir un desgraciat accident. Un tros de ferro va anar a impactar al cap de l'ajudant, fent-li un bon trep, que va ser una bona excusa per refusar l'aprenentatge de la forja i, al cap de poc temps, amb motiu de la jubilació del ferrer el negoci es va tancar.

La pica fou regalada al poble per cal Ferrer quan van voler posar l'abeurador a l'era del Rector.

La segona pica és més llargaruda, les seves mides són: 120cm d'ample per 53 cm de fons i 37cm de profunditat. És de pedra del país I l'acabat de l'interior, és

La pica baptismal de l’església antiga a l’ermita de Barulles.

força polit mentre que en la part externa és més bast.

Aquesta pica formava part dels primers graons de les escales de l'actual ajuntament de Capafonts i aparegué en el decurs d'unes obres realitzades l'any 1964 en el citat edifici, amb motiu de millorar l'accés i arranjar la botiga de queviures del sindicat agrari.

La pica estava col·locada cap per avall i ningú sap com va anar a parar a les escales.

Aquelles obres les va realitzar el paleta del poble, l'Antoni Hortoneda, i de manobre tenia el Roc de cal Roc Carles. Ell és l'únic que coneixia l'origen de la troballa, ja que un cop extreta va ser portada al magatzem municipal fins a dia d'avui.

I per acabar, hauríem de parlar de la pica de la font de l'ermita de Barrulles.

Aquest és possiblement un element més valuós que tots els descrits

anteriorment, ja que és una pica baptismal. Prové de l'antiga església romànica que hi havia a tocar del Cementiri Vell i l'Abadia. Quan es va fer la nova església, continuà servint com a pica baptismal, fins que després de la guerra fou substituïda per una de més gran i més lletja, feta de pedra artificial; en aquells anys de misèria devia semblar que era més moderna. La pica de pedra va quedar arraconada fins l'any 1956, quan es va restaurar l'ermita de Barrulles, es va posar sota la canella per on rajava l'aigua que venia de la font del Fortet, i avui satisfà els assedegats peregrins. La peça es de pedra del país amb un repicat ben acabat.

Ens hagués agradat descriure d'altres piques que es van anar destruint al llarg del segle XX, totes elles dels segles XII i XIII, entre les quals hi havia les del Perxo, l'antiga plaça del poble; que segons sembla eren emprades per mesurar el gra. També es van perdre les piques romàniques de la Font Vella.

Així mateix, també ens consta que moltes cases van malmetre les piques de pedra, tant les que tenien a les aigüeres, com les que eren utilitzades com a graners. Encara avui podem veure una pica de doble cos, molt ben conservada, posada de cap per avall formant l'esgraó d'entrada de cal Pere Roc.

Especialment dolorosa va ser la desaparició de les piques de cal Ponos, una de les cases més antigues del poble; eren fetes a la mateixa roca mare del cingle i formaven part de l'aigüera. El Pep, per desconeixement del seu valor, les va trencà per fer-ne unes de noves.

CANVIS QUE JO HE VIST

JOSEP M. LÓPEZ BESORA

Sóc fill dels seixantes, i he sigut pare als norantes. Així, per haver-ne estat testimoni més o menys directe, tinc memòria del que ha passat a Capafonts d'ençà els setantes.

En aquesta publicació s'hi han recollit sovint testimonis de com eren les coses del poble, la vida quotidiana, en les dècades anteriors al meu record. Els anys d'abans de la guerra, la guerra i els posteriors a la guerra van veure tot un seguit de canvis transcendentals per Capafonts, com ara la carretera o l'arribada de l'electricitat, per citar-ne només dos que van marcar un claríssim abans i després.

Amb els meus fills parlem d'aquestes coses, juntament amb altres persones de la família o no, I d'edats més joves o més grans.

I així els fem conèixer realitats que ells no han viscut; exactament igual com d'altres havien fet amb mi, quan em parlaven de llums d'oli, d'homes que anaven a guaitar com les dones rentaven al riu o de mules que pujaven els dilluns pel Grau, de camí cap al mercat de Reus.

I és clar, com que ja tenim una edat, me n'adono que algunes de les coses que els expliquem, i que ja no existeixen, són fets que JO tinc ben presents a la MEVA memòria. Vaja, que tot i que pugui semblar que a Capafonts no hi ha hagut pas tants canvis des dels 70, el cert és que n'hi ha hagut. No tan profunds i importants com els de les dècades anteriors, però uns quants si més no.

Recordem doncs, unes quantes coses que ja no són com eren no fa pas tants anys. Coses que la canalla del segle XXI només coneixen si els ho han explicat.

El canvi més important, per mi, és la gent. És llei de vida, però hi ha tota una colla de capafontins que ja no hi són i que es troben a faltar; per entendre'ns i per dir-ne un, la plaça no és la mateixa sense el Pere. I com ell, tants d'altres, cadascun amb una personalitat única i pròpia, i que en conjunt feien un col.lectiu amb unes característiques que avui dia ja no es donen més.

I els que han marxat. Per trobar una vida millor o per força o pel que sigui, la realitat és que tota la vida n'hi ha hagut. La part bona és que els que han marxat en aquests últims anys, ara ja no ho han fet del tot; vaja, que els que marxaven abans ni es plantejaven tornar mai més, en canvi els que han marxat en l'època del cotxe són sovint al poble.

I hi havia una escola oberta, cosa que volia dir una colla de nens més

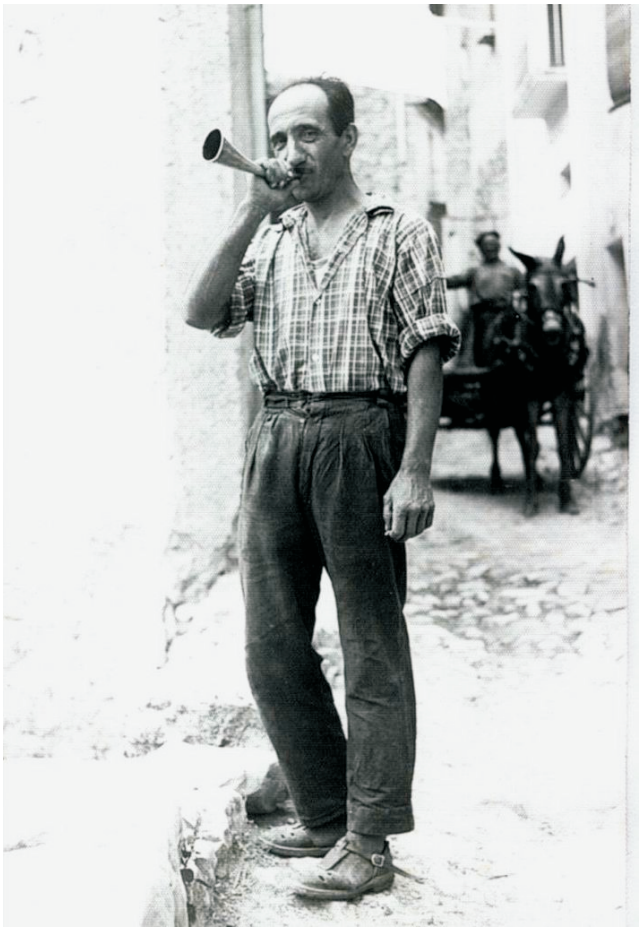

El Pere Llort, darrer agutzil de Capafonts. En segon terme, l'Enric amb el carro.

nombrosa del que és ara.

Mules. Ja no han vist mules i carros pel carrer. I els has de dir què és un abeurador i per a què servia (per beurar, és clar) aquella cosa on va a parar l'aigua de la font de la plaça, un objecte que al seu temps era més gran, estava ple de culleretes i tenia un company a l'era del Rector (company on algú va fer cap a dins per voler fer patinatge sobre un gel massa prim). La desaparició de les mules ha comportat també una reducció dràstica del nombre de mosques.

Dones de negre. Les dones nascudes fins cap al 1910, en quedar-se viudes, es vestien de negre o negre-gris tota la resta de la seva vida. Però aquesta no era pas l'única diferència amb les nascudes una mica més tard: aquestes dones no s'havien pintat ni maquillat en sa vida, mai s'havien fet ni una permanent ni color al cabell, tampoc havien patit mai per posar-se cossets ni res de semblant per enaltir la figura... Amb el mil.leni va desaparèixer la imatge d'unes dones amb uns vestits

Gorres, faixes, pantalons de treball apedaçats...
Pesant el porc que s'acaba de sacrificar.

negres, davantals de quadres negres i blancs, pells colrades pel sol, boques sense dents i cabells grisos recollits en un monyet.

Faixes i pantalons de vellut. Hi havia homes que sempre portaven "faixa de casteller"; un fet que en veritat caldria dir: els castellers porten la faixa que abans portaven tots o la majoria d'homes. També van desaparèixer els pantalons amples de vellut portats tot l'any. La boina va ser molt popular entre els homes d'una generació, i gràcies a la fidelitat de l'Eugenio i a la seva longevitat, a Capafonts hi havia algú que duia boina ben entrat el segle.

Qüestions urbanístiques. Abans no hi havia cap era edificada. Els carrers no estaven encimentats. On ara hi ha la sala era descobert, i feia de pati de l'escola i pista de jocs, com si diguéssim el poli d'abans, amb la diferència que era molt a mà, i que calia anar a buscar les pilotes a la primera parada, la segona, o la tercera...; com que també s'hi feia el ball de la Festa Major, calia resar a Santa Maria per que no plogués...

Piscina. Com que no n'hi havia, es feia servir el riu (Tosques o Fous), però sobre tot les basses. Darrerament, la més popular era la del Mingo, que és prou

Els germans Miquel i Pep, de cal Miquelet, amb el seu nebot Marcel.

quadrada, ampla, fonda i neta. Naturalment no hi havia ni quotes, ni socorrista, ni xiringuito; només alguna granota o serp d'aigua de tant en tant.

LA FLAMA DEL CANIGÓ

La tradició arrenca amb la celebració del solstici d'estiu pels primers pobladors del mediterrani, i molt seguida, especialment, pels catalans.

Al llarg del temps aquesta tradició s'ha anat transformant, durant diferents èpoques va estar prohibida, fins que l'any 1955 Francesc Pujades, de la Catalunya Nord, entusiasta del cim del Canigó i inspirat pel poema, dedicat a aquest cim, de mossèn Cinto Verdaguer, tingué la iniciativa d'encendre els Focs de Sant Joan al cim del Canigó i des d'allà repartir la seva flama per aquelles contrades, però no fou fins el 1966 que la flama creuà la frontera i es va poder escampar per tot el Principat fins arribar al País Valencià, les terres de Ponent i les illes Balears.

La flama, que resta encesa tot l'any, es troba al Museu de la Casa Pairal de Perpinyà i cada 22 de juny el grup excursionista del Cercle de Joves de Perpinyà va a buscar la flama i la porta al cim del Canigó, on la setmana anterior la gent ha

Recollint la flama a Reus

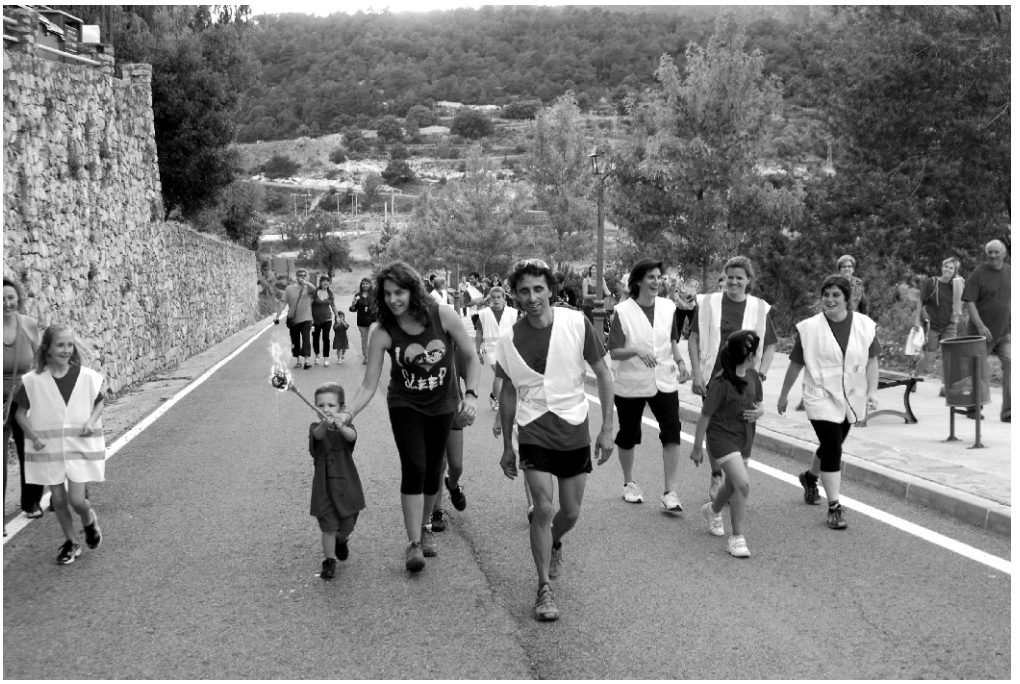

Arribada de la flama a Capafonts

portat a la creu del cim feixos de llenya per tal de poder encendre la foguera, i una vegada encesa es fa arribar a tots els racons dels Països Catalans i es retorna al Museu de la Casa Pairal de Perpinyà per tal de renovar-lo i d'aquesta manera mantenir la seva simbologia, esperança I germanor d'una comunitat que vol i necessita recuperar plenament el seu sentit de pàtria, socialment justa, políticament lliure, econòmicament pròspera i culturalment digna.

La flama segueix diferents rutes de les que cal destacar la d'Igualada, la de la Costa, que travessa els Pirineus, la ruta d'Osona i Ripollès, la de les Terres de Lleida, la de Barcelona i la de Reus, que és d'on l'agafen els pobles de les comarques del Baix Camp, el Tarragonès, la Conca de Barberà, el Baix Penedès i el Priorat.

La flama del Canigó a Capafonts

Per primer any en la història de Capafonts s'ha pujat la flama del Canigó per encendre el foc de Sant Joan. La iniciativa sorgeix el 23 de juny de 2011, quan el Club d'Esports de Muntanya Capafonts (CEM Capafonts) col·laborà amb el

La foguera a l'era del Rector

municipi de Prades en els relleus que van portar la flama fins la foguera, que tenien instal·lada, a la plaça porxada.

L'experiència va ser tant positiva que aquella mateixa nit, parlant amb els organitzadors i amb l'Alcaldessa de Prades, va sorgir la idea, per l'any següent, de pujar la flama des d'Alcover fins a Prades, passant per Mont-ral, les Cadenetes I Capafonts.

Mesos més tard el CEM Capafonts, contactà amb l'Ajuntament per tal de proposar la idea i poder-la executar. Així doncs el 23 de juny de 2012, el CEM Capafonts, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Capafonts, l'Ajuntament de Prades i l'ADF Capafonts van fer realitat la iniciativa.

La flama es va recollir a la Plaça de la Llibertat de Reus, on un grup de representants de Capafonts i Prades van portar-la amb cotxes fins el poble d'Alcover, des d'on corrent per relleus es va fer arribar a ambdós municipis passant per Les Cadenetes on una dotzena de nens van fer una part dels relleus, participant així amb la iniciativa.

Uns 50 corredors van fer possible aquesta gesta de gairebé 30 km, alguns d'ells experimentats i d'altres sense experiència però tots ells il·lusionats per la

iniciativa.

El moment més emotiu de la jornada fou l'últim quilòmetre i mig fins arribar al poble, ja que els relleus van anar a càrrec dels nens i nenes de Capafonts. I en arribar a l'Era del Rector, desenes de capafontins esperaven als corredors i a la flama per encendre la foguera de Sant Joan.

La revetlla es va acabar amb un sopar popular a l'Era del Rector, al costat de la foguera, organitzat pel CEM Capafonts

Des d'aquí agraïm a totes les entitats i persones que desinteressadament han fet possible que Capafonts sigui un altre dels pobles dels Països Catalans que mantenen aquesta tradició tant bonica i tant nostra, i esperem que sigui una festa que arreli i perduri al llarg dels anys.

CEM Capafonts

Generalitat de Catalunya

Departament de la Presidència